

patet ex dictis in prima difficultate, neque ex parte objecti, ut magis patebit ex dicendis in tertia. Aliæ etiam objectiones possent fortasse dissolvi, sed ut tota hæc difficultas melius dissolvatur et intelligatur,

9. *Responsio ultima.* — Advertendum primo est, etsi concedamus Deum absoluta voluntate prædefinivisse in particulari et cum omnibus circumstantiis omnes actus voluntatis Christi; est enim hoc verisimilius, et sententiis D. Thom. magis consentaneum; dicit enim lib. 4 cont. Gent., c. 36, Christum voluntate humana nihil voluisse, nisi secundum quod eum velle voluntas divina disposuit, secundum illud Joan. 8: *Quæ placita sunt ei, facio semper*; et infra, q. 21, art. 4, dicit, Christum secundum voluntatem rationis nihil voluisse, nisi quod scivit Deum velle; licet hoc, inquam, concedamus, non inde fieri Christum habuisse præceptum de omnibus actibus in individuo et in particulari, quia voluntas, qua superior vult, et veluti intra se disponit, ut inferior aliquid velit, ex hoc præcise non habet vim legis et præcepti, etiam si aliunde ipsi inferiori nota sit, ut constat ex doctrina D. Thom., in 1. 2, q. 90; sed ad obligationem præcepti, necesse est ut superior velit et statuatur obligare inferiorem ad aliquid faciendum, eamque voluntatem practice et imperando intimet inferiori. Quanquam autem superior aut Deus velit et statuatur ut ego aliquid velim, non ideo vult ut ex obligatione id velim, sed potest velle ut mere libere et sine obligatione id velim; aliud ergo est Deum prædefinire meum actum voluntatis, aliud velle me obligare ad illum actum. Quanquam ergo Christus Dominus clare videret voluntatem Dei prædefinientem omnes actus suos, non ideo videbat se teneri ex præcepto ad illos faciendos; quin potius videbat eadem divina voluntate prædefinitum esse, ut quosdam faceret ex obligatione, quosdam, ut ita dicam, faceret ex consilio.

10. Advertendum secundo est, quanquam verum sit, beatum in patria amare Deum necessario quoad specificationem et exercitium, eo amore, qui est (ut ita dicam) de substantia et necessitate charitatis perfectæ, quæ excludit omne peccatum, et omne malum beatitudini repugnans, non tamen videtur necessarium ut actualiter et quoad exercitium amet Deum necessario quoad omnem modum, et perfectionem objectivam possibilem ipsi charitati; ut, verbi gratia, non est necesse ut semper actu beatus velit honorem Dei, vel

gloriam extrinsecam quam habet ex conversione hominum, et alia similia, quæ secundaria sunt. Quanquam enim, quando beatus operatur circa hæc objecta, semper operetur ex perfecta charitate, tamen non est necesse ut circa illa semper actu operetur. Et eadem ratione non est necesse ut, eo actu quo necessario amat Deum, formaliter, explicitè et actualiter semper velit implere divinam voluntatem, etiam in iis quæ præcepta non sunt, neque sub aliquam obligationem cadunt; quia hoc etiam est secundarium, et non est de absoluta necessitate charitatis seu beatitudinis; et ideo non est unde oriatur necessitas quoad exercitium in tali actu, seu in talis actus extensione, seu perfectione. Et ex hac duplici animadversione cessant omnes difficultates, quæ sunt de actibus non præceptis, quia, licet sint a Deo prædefiniti, et ideo consentanei divinæ voluntati, non ideo sunt sub obligatione et necessarij simpliciter, neque in amore beatifico est aliquid quod ad hujusmodi actus eliciendos necessitatem inferat, ut explicatum est.

11. Tertio, de actibus præceptis nihil fere addendum occurrit iis quæ in quarto et quinto modo respondendi dicta sunt. Nam, si concedamus præceptum determinare et actum, et modum, et motivum, et omnes denique circumstantias, non video quomodo, supposita necessitate actus amoris, relinquatur indifferentia aliqua in observatione talis præcepti, nisi quinta utamur responsione, et dicamus amorem beatificum non influxisse in hujusmodi actus, qui pertinebant ad statum viatoris, quia alias ipse amor est efficax causa necessario inducens obedientiam præcepti. Unde si alias in ipso præcepto vel obedientia nulla relinquatur indifferentia, non est in quo possit manere libertas. Potest tamen facile negari, præceptum esse hoc modo impositum cum tota hac determinatione. Et ratio ex dictis reddi potest, quia cum hic modus præcipiendi, neque ex natura ipsius præcepti, neque ex Scriptura sacra, aut aliqua ratione colligatur, et alias extraordinarius sit, et minime usitatus, non est cur sine fundamento asseratur. Quod maxime declarari potest in præcepto illo moriendi pro hominibus, de quo solet præcipue hæc difficultas versari, nam illud præceptum directe cadit in ipsum actum exteriorum, qui est objectum interioris actus voluntatis, qui etiam consequenter præcipitur, quatenus cum exteriori componit unum actum moralem et liberum. Quia vero

SECTIO V.

Quomodo Christus, videns semper in Verbo omnes actus suos, eos libere exercere potuerit.

ille actus exterior potest libere fieri per varios actus interiores diversarum virtutum, et propter diversa motiva, etiam si præceptum determinaret circumstantias temporis vel loci, vel alias similes, non est necesse neque consentaneum naturæ talis præcepti, ut omnino determinet interiorem actum vel motivum, ut in aliis præceptis, quæ dantur hominibus, videre licet. Et hoc satis est ut in executione talis præcepti maneat indifferentia et libertas. Adde tamen ulterius, si præceptum esset impositum determinando aliquem interiorem actum, quoad motivum et omnes circumstantias, illum quidem fore necessarium, supposita efficacia amoris; nihilominus tamen posse voluntatem habere alios actus liberos ex aliis motivis circa illud idem objectum, et exteriorum actum. Imo in ipsomet actu sic præcepto, potest ex sua libertate quasi supra ipsum objectum reflecti, et præcise velle illud propter suam honestatem, quasi sub hac conditione vel affectu, scilicet, etiam si cum illo non esset conjuncta necessitas præcepti, vel etiam si simpliciter non esset necessarius ad divinum amorem. Et hic ultimus modus exercendi libertatem, tam intrinsecus est voluntati, tamque honestus, ut non possit rationabili præcepto impediri; quia nec fingi potest ut per præceptum cogatur voluntas ad efficiendam omnem hujusmodi reflexionem liberam, quam circa actus suos efficere potest; quia in hujusmodi modo operandi habet voluntas infinitatem quamdam, ut post quodcunque præceptum sibi impositum possit supra ipsum reflecti, et præscindere in objecto honestatem a necessitate, et alteram sine altera propter se amare. Non potest autem præcipi voluntati, ut quasi exhauriat hanc totam potentiam suam; est enim quasi infinita, et in ea non datur ultimus actus, sed quocunque dato potest dari alius. Nec vero fingi potest ut per præceptum impediatur voluntas, ne hujusmodi liberum affectum habeat; est enim intrinsece honestus et bonus, et observationem aliorum præceptorum minime impediens, unde non est cur prudenter prohibeatur. Et hæc videntur sufficere de præsentis difficultate, quæ, licet legentium studio satis multa et prolixa videri possint, mihi tamen, pro rei difficultate et dignitate, pauca esse videntur; quæ generatim etiam conferre possent ad intelligendum quomodo liberum arbitrium maneat in beatis, non obstante divina visione, et Dei amore, quo redduntur intrinsece impeccabiles.

1. Superest tertia difficultas orta ex beatifica Christi visione, per quam actu semper videbat quid et quomodo in omnibus momentis esset operaturus. Ex hac ergo visione apparet, voluntatem ejus fuisse omnino determinatam ad operandum eo modo quo videbat se operaturam, quia videbat se non posse resistere illi cognitioni; ergo nulla relicta fuit indifferentia in illa voluntate. Neque enim hic habet locum ulla indifferentia sumpta ex circumstantiis, vel ex motivis objectorum, vel ex reflexione actuum, quia, quidquid in hoc genere futurum erat, totum erat determinatum in illa visione. Et augeri potest hæc difficultas ex supra dictis, quia non solum videbat Christi anima quid singulis momentis actura erat, sed etiam videbat hoc esse a Deo prædefinitum, et se minime posse aut tali decreto Dei repugnare, aut non consentire. Diceas, hanc difficultatem coincidere cum illa vulgari de scientia Dei respectu nostrorum actuum. Sed non ita est; scientia enim Dei est nobis extrinseca; unde, licet Deus sciat quid ego sim acturus, talis scientia non determinat meam voluntatem ad illud agendum. Scientia vero animæ Christi erat intrinseca dispositio ipsius operantis; dispositio autem vel iudicium existens in alicujus intellectu habet vim movendi et applicandi voluntatem; unde, si tale est ut voluntas non possit illi repugnare, videtur omnino illam determinare ad unum, atque adeo tollere libertatem.

2. Hæc tamen difficultas brevius quam aliæ expediri potest. Dico enim illam scientiam visionis animæ Christi, prout terminatur ad actus quos Christi voluntas effectura est, præsupponere illos actus esse futuros; non enim ideo futuri sunt quia videntur, sed ideo videntur quia futuri sunt. Ex quo sequitur primo, eam scientiam ut sic non esse ex iis suppositionibus quæ omnino antecedunt libertatem vel usum ejus, sed potius ex iis quæ involvunt vel supponunt liberam determinationem potentiæ, vel ut actu existentem, vel ut futuram. Præsupponit enim illam visio, voluntatem Christi fore determinandam ad tales actus, et ideo illos intuetur; et quoad hoc eadem est ratio de illa et de scientia Dei. Ex quo efficitur secundo, illam scientiam non posse destruere se ipsam, vel suum objectum,

et consequenter non posse tollere libertatem actuum; quia ipsa scientia, ut esse possit, supponit in objecto hanc libertatem. Quod ita declaro, nam ideo illi actus videntur, quia futuri sunt; ergo secundum rationem prius intelliguntur futuri quam visi; ergo secundum eandem rationem prius intelliguntur futuri liberi quam visi; quia ut sic futuri, antecedunt visionem, et ideo ab illa non possunt habere necessitatem. Sunt ergo futuri liberi, quia, ut supponimus, ex alio capite necessitatem non habent, ut jam tractatum est; ergo ideo videntur, quia futuri sunt liberi; illa igitur scientia non potest destruere libertatem talium actuum, alias destrueret objectum suum. Unde concludo tertio, eam scientiam, ut est quaedam intuitio futurorum, non influere, neque habere efficaciam ullam in voluntate, atque adeo neque determinare illam, nec mutare modum operandi ejus, saltem quoad modum exercendi actus, quanquam in specificatione actus semper voluntas sit conformis illi scientiæ; ac propterea illa scientia non tollit libertatem, quia solum est veluti quaedam speculativa contemplatio, et non est ex iis suppositionibus quæ habent physicam efficaciam ad determinandam voluntatem. Et ita quoad hoc eadem est ratio de illa scientia et de divina, quia licet, utraque supposita, infallibile sit actum esse futurum, hoc non ideo est quia scientia determinet voluntatem, sed potius quia supponit talem esse futuram voluntatis determinationem. Et idem dicendum est de illa scientia, quatenus repræsentat divinæ voluntatis prædefinitionem, quia simul etiam repræsentat, eodem divinæ voluntatis decreto esse definitum, ut illi actus libere fiant. Repræsentat etiam, illud decretum divinæ voluntatis non immutare proprium modum operandi ipsius voluntatis; quapropter neque ipsa scientia illum immutat, quanquam illa omnia contempletur.

ARTICULUS V.

Utrum voluntas humana Christi fuerit omnino conformis divinæ voluntati in volito¹.

1. Ad quintum sic proceditur. Videtur quod voluntas humana in Christo non voluerit aliud quam Deus vult. Dicitur enim in Psal. 39, ex persona Christi: Ut facerem voluntatem tuam,

¹ Infra, q. 21, art. 3 et 4. Et 3, d. 17, art. 2, q. 1. Et 4 cont., c. 36, fin.

Deus meus, volui. Sed ille, qui vult voluntatem alicujus facere, vult quod ille vult. Ergo videtur quod voluntas humana Christi nihil aliud voluerit quam voluntas divina ipsius.

2. Præterea, anima Christi habuit perfectissimam charitatem, quæ etiam comprehensionem nostræ scientiæ excedit, secundum illud Ephes. 3: Supereminentem scientiæ charitatem Christi. Sed charitatis est facere, quod homo idem velit quod Deus. Unde et Philosophus, in 9 Ethic.¹, dicit, quod unum de amicitabilibus est eadem velle et eligere. Ergo voluntas humana in Christo nihil aliud voluit quam divina.

3. Præterea, Christus fuit verus comprehensor. Sed Sancti, qui sunt comprehensores in patria, nihil aliud volunt quam quod Deus vult; alioquin non essent beati, quia non haberent quicquid vellent. Beatus enim est, qui habet quæcumque vult, et nihil male vult, ut Augustinus dicit in lib. de Trinit.² Ergo Christus nihil aliud voluit secundum voluntatem humanam, quam voluit voluntas divina.

Sed contra est quod Augustinus dicit contra Maximinum³: In hoc quod Christus ait: Non quod ego volo, sed quod tu, aliud se ostendit voluisse quam Pater; quod nisi humano corde non posset, cum infirmitatem nostram in suum, non divinum, sed humanum transfiguraret affectum.

Respondeo dicendum quod, sicut dictum est⁴, in Christo secundum humanam naturam ponitur duplex voluntas, scilicet, voluntas sensualitatis, quæ participative voluntas dicitur; et voluntas rationalis, sive consideretur per modum naturæ, sive per modum rationis. Dictum est autem supra⁵, quod ex quadam dispensatione Filius Dei ante suam passionem permittebat carni agere et pati quæ sunt ei propria. Et similiter etiam permittebat omnibus viribus animæ agere et pati quæ propria. Manifestum est autem quod voluntas sensualitatis refugit naturaliter dolores sensibiles, et corporis læsionem. Similiter etiam voluntas, ut natura, repudiat ea quæ sunt naturæ contraria, et quæ sunt secundum se mala, puta mortem et alia hujusmodi. Sed hæc tamen voluntas quandoque per modum rationis eligere potest ex ordine ad finem. Sicut etiam in aliquo puro homine sen-

¹ C. 4, tom. 5.

² Lib. 13, c. 5, in fin., et c. 6, tom. 3.

³ Lib. 3, c. 20, in med., tom. 6.

⁴ Art. 1, 2 et 3 hujus quæst.

⁵ Quæst. 14, art. 1, ad 2.

sualitas ejus, et etiam voluntas absolute considerata refugit ustionem, quam tamen voluntas secundum rationem eligit propter finem sanitatis. Voluntas autem Dei erat, ut Christus dolores, et passiones, et mortem pateretur; non quod ista essent a Deo volita secundum se, sed ex ordine ad finem humanæ salutis. Unde patet quod Christus, secundum voluntatem sensualitatis, et secundum voluntatem rationis, quæ consideratur per modum naturæ, aliud poterat velle quam Deus. Sed secundum voluntatem, quæ est per modum rationis, semper idem volebat quod Deus. Quod patet ex hoc ipso quod dicit: Non sicut ego volo, sed sicut tu. Volebat enim secundum rationem voluntatem divinam impleri, quamvis aliud dicat se velle secundum quandam aliam ejus voluntatem.

Ad primum ergo dicendum quod Christus, per voluntatem rationalem, voluit ut divina voluntas impleretur; non autem per voluntatem sensualitatis, cujus motus non se extendit usque ad voluntatem Dei; neque per voluntatem quæ consideratur per modum naturæ, quæ fertur in aliqua objecta absolute considerata, et non in ordine ad divinam voluntatem.

Ad secundum dicendum, quod conformitas voluntatis humanæ ad voluntatem divinam attenditur secundum voluntatem rationis, secundum quam etiam voluntates amicorum concordant, in quantum, scilicet, ratio considerat aliquod volitum in ordine ad voluntatem amici.

Ad tertium dicendum, quod Christus fuit simul comprehensor et viator, in quantum, scilicet, per mentem fruebatur Deo, et habebat carnem passibilem. Et ideo ex parte carnis passibilis poterat in eo aliquid accidere, quod repugnaret naturali voluntati ipsius, et etiam appetitui sensitivo.

COMMENTARIUS.

1. Voluntatem aliquam esse conformem alteri, variis modis accidit, ut constat ex 1. 2, q. 19; quod vero ad præsentem quæstionem pertinet, duo sunt potissimi. Primus est, quando aliquis vult id quod alius vult ipsum velle, quæ conformitas dici solet in genere efficientis, vel in ratione regulæ, seu in ipso actu, quia, scilicet, habet actum quem alius vult ipsum habere, ut loquitur Durandus, 3, dist. 17, q. 1; ubi Gabriel etiam addit conformitatem in modo actus, ut quando aliquis eo modo vult aliquid, quo alius vult ipsum velle. Secundus est, quando aliquis vult id

quod alius vult; et de hoc posteriori modo movet D. Thomas quæstionem, ut patet ex titulo, qui est de conformatione in objecto volito. De priori autem modo supponit D. Thomas ut manifestum, voluntatem humanam Christi semper fuisse conformem divinæ illo modo; pertinet enim et ad efficaciam divinæ voluntatis, et ad summam perfectionem humanæ Christi voluntatis, ut in articulo etiam sequenti declaratur. Posterior autem modus distingui potest in conformitatem materialem, seu in objecto materiali, quæ invenitur quando duæ voluntates eandem rem volunt; et formalem, seu in objecto formali, ut quando non solum volunt eandem rem, sed etiam propter eandem rationem seu causam.

2. De posteriori ergo modo conformitatis respondet D. Thomas, voluntatem Christi operantis per modum naturæ, per actus simplices, quibus fugiebat malum naturæ per se consideratum, non semper fuisse conformem in materiali objecto divinæ voluntati; at vero eandem voluntatem, ut deliberate operantem, seu per modum rationis, semper fuisse conformem divinæ voluntati; et utrumque recte colligit ex illis verbis: *Non sicut ego volo, sed sicut tu*; quæ omnia satis in littera sunt clara, neque indigent nova expositione.

3. *Etiam appetitus sensitivus Christi erat conformis divinæ voluntati, circa objecta naturæ repugnantia.* — In solutione ad primum, animadversione dignum est quod D. Thomas, loquens de conformitate cum voluntate divina circa objecta naturæ repugnantia, in voluntate rationali Christi distinguit, dicens, voluntatem illam ut rationem fuisse conformem divinæ voluntati circa hæc objecta, non tamen ut naturam; de appetitu autem sensitivo non distinguit, sed simpliciter negat. Unde videtur significare, appetitum sensitivum nullo modo circa hæc objecta idem voluisse quod voluntatem divinam. Nihilominus tamen dicendum censeo, etiam appetitum sensitivum fuisse in hoc aliquo modo conformem divinæ voluntati, consentiendo et appetendo labores et passiones corporis, et ipsam mortem, ex motione portionis superioris. Sicut enim interdum caro ipsa ex superioris partis redundantia exultat in Deum vivum, ita ex eadem redundantia et motione potest appetere corporis incommoda propter eundem Deum vivum. Quando enim homo aggreditur pericula, vel se ipsum castigat propter Deum, non solum per voluntatem, sed etiam per appetitum consentit, et movet membra ut se

affligat, vel periculis objiciat, etc.; multo ergo perfectius fuit hujusmodi consensus et concordia in appetitu Christi. D. Thomas autem exponendus et intelligendus videtur de appetitu et voluntate, quasi ex propriis operantibus et se moventibus; voluntas enim, quanquam ex impetu naturæ fugiat ejusdem naturæ incommoda, tamen ex propria perfectione et libertate potest contrarium velle, et naturæ impetum moderari et vincere; at vero appetitus sensitivus sua sola virtute hoc non potest, quamvis ex motione superioris rationis possit in hujusmodi affectum inclinari. Et hoc probat ratio D. Thomæ, scilicet, quia motus hujus appetitus non se extendit usque ad voluntatem Dei: est enim hoc verum de ipso appetitu sua tantum virtute se movente; motus enim a voluntate et ratione potest ferri in objectum corpori disconveniens quoad sensum, apprehensum sub ratione convenientis confuse existimata, seu apprehensa ex vi superioris motionis, quanquam ipsa ratio convenientiæ, et modus ejus per sensum distincte non apprehendatur, ut latius aliis locis explicatur, tractando de motu charitatis, pœnitentiæ, et similibus.

4. Solutio ad secundum non indiget expositione. De solutione vero ad tertium dicemus disputatione sequenti.

ARTICULUS VI

Utrum in Christo fuerit contrarietas voluntatum¹.

1. Ad sextum sic proceditur. Videtur quod in Christo fuerit contrarietas voluntatum. Contrarietas namque voluntatum attenditur secundum contrarietatem objectorum; sicut etiam contrarietas motuum attenditur secundum contrarietatem terminorum, ut patet per Philos., in 5 Phys.² Sed Christus secundum diversas voluntates contraria volebat; nam secundum voluntatem divinam volebat mortem, quam refugiebat secundum voluntatem humanam. Unde Athanasius dicit, in lib. adversus Apollinarem³: Quando Christus dicit: Pater, si possibile est, transeat a me calix iste; et tamen non mea, sed tua voluntas fiat; et iterum: Spiritus

¹ 3, distinct. 17, art. 2, q. 2 et 3. Et opusc. 2, c. 230.

² Text. 49, usque ad 52, to. 2.

³ In lib. de Natur. hum. suscepta, non procul a fin., tom. 3.

promptus est, caro autem infirma, duas voluntates hic ostendit, humanam, quæ propter infirmitatem carnis refugiebat passionem, et divinam ejus, promptam ad passionem. Ergo in Christo fuit contrarietas voluntatum.

2. Præterea, ad Gal. 5, dicitur quod caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus carnem. Est igitur contrarietas voluntatum, quando spiritus unum concupiscit, et caro aliud. Sed hoc fuit in Christo, nam per voluntatem charitatis, quam Spiritus Sanctus in ejus mente faciebat, volebat passionem, secundum illud Isai. 53: Oblatus est, quia voluit; secundum autem carnem, passionem refugiebat. Ergo erat in eo contrarietas voluntatum.

3. Præterea, Luc. 22 dicitur, quod factus in agonia prolixius orabat. Sed agonia videtur importare quamdam compugnationem animi in contraria tendentis. Ergo videtur quod in Christo fuerit contrarietas voluntatis.

Sed contra est, quod in determinatione sextæ Synodi dicitur¹: Prædicamus duas naturales voluntates, non contrarias (juxta quod impii asserunt hæretici), sed sequentem ejus humanam voluntatem, et non resistentem vel reluctantem, sed potius subjectam divinæ ejus atque omnipotenti voluntati.

Respondeo dicendum, quod contrarietas non potest esse, nisi oppositio attendatur in eodem et secundum idem. Si autem secundum diversa, et in diversis existat diversitas, non sufficit hoc ad rationem contrarietatis, sicut nec ad rationem contradictionis, puta, quod homo sit pulcher aut sanus secundum manum, et non secundum pedem. Ad hoc ergo quod sit contrarietas voluntatum in aliquo, requiritur primo quidem quod secundum idem attendatur diversitas voluntatum. Si enim unius voluntas sit de aliquo fiendo secundum quamdam rationem universalem, et alterius voluntas sit de eodem non fiendo secundum quamdam rationem particularem, non est omnino contrarietas voluntatum. Puta, si rex vult suspendi latronem propter bonum publicum, et aliquis ejus consanguineus nolit eum suspendi propter amorem privatum, non erit contrarietas voluntatis, nisi forte in tantum se extendat voluntas hominis privati, ut bonum publicum velit impedire, ut conservetur bonum privatum; tunc enim circa idem attenditur repugnantia voluntatum. Se-

¹ Habetur in Epist. Agatho. ad VI Synod. general., et legitur ibi, actione 4, et recipitur actione 8.

cundo autem requiritur ad contrarietatem voluntatis, quod sit circa eandem voluntatem. Si enim homo vult unum secundum appetitum rationis, et vult aliud secundum appetitum sensitivum, non est hic aliqua contrarietas; nisi forte appetitus sensitivus in tantum prævaleat, quod vel immutet vel retardet appetitum rationis; sic enim jam ad ipsam voluntatem rationis perveniret aliquid de motu contrario appetitus sensitivi. Sic igitur dicendum est quod, licet voluntas naturalis et voluntas sensualitatis in Christo aliquid aliud voluerit, quam voluntas divina et voluntas rationis ipsius, non tamen fuit aliqua contrarietas voluntatum. Primo quidem, quia neque voluntas naturalis, neque voluntas sensualitatis repudiabat illam rationem, scilicet, quæ divina voluntas, et voluntas rationis humanæ in Christo passionem volebat. Volebat enim etiam voluntas absoluta in Christo salutem humani generis; sed ejus non erat velle hoc in ordine ad aliud. Motus autem sensualitatis ad hoc se extendere non valebat. Secundo, quia neque voluntas divina, neque voluntas rationis in Christo impediatur aut retardatur per voluntatem naturalem, aut per appetitum sensualitatis. Similiter etiam nec e contrario voluntas divina vel voluntas rationis in Christo, refugiebat aut retardabat motum voluntatis naturalis humanæ, et motum sensualitatis in Christo. Placebat enim Christo secundum voluntatem divinam, et etiam secundum voluntatem rationis, ut voluntas naturalis in ipso, et voluntas sensualitatis, secundum ordinem suæ naturæ moverentur. Unde patet, quod in Christo nulla fuit repugnantia vel contrarietas voluntatum.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ipsum, quod aliqua voluntas humana in Christo aliud volebat, quam ejus voluntas divina, procedebat ex ipsa voluntate divina, cujus beneplacito natura humana motibus propriis movebatur in Christo, ut Damasc.¹ dicit.

Ad secundum dicendum, quod in nobis per concupiscentiam carnis impeditur aut retardatur concupiscentia spiritus, quod in Christo non fuit. Et ideo in Christo non fuit contrarietas carnis ad spiritum, sicut in nobis.

Ad tertium dicendum, quod agonia non fuit in Christo quantum ad partem animæ rationalem, secundum quod importat concertationem voluntatum ex diversitate rationum procedentem. Puta, cum aliquis, secundum quod ratio considerat unum, vult hoc; et secundum quod

considerat aliud, vult contrarium. Hoc enim contingit propter debilitatem rationis, quæ non potest adjudicare quid sit simpliciter melius. Quod in Christo non fuit, quia per suam rationem judicabat simpliciter esse melius, quod per ejus passionem impleteretur voluntas divina circa salutem generis humani. Fuit tamen in Christo agonia, quantum ad partem sensitivam, secundum quod importat timorem infortunii imminentis, ut dicit Damasc.¹ in 3 libro.

COMMENTARIUS.

Sub titulo hujus articuli comprehendit D. Thomas tam voluntatem divinam Christi, quam humanam rationalem et sensitivam; nam, quia præcedenti articulo docuerat, secundum aliquam rationem potuisse in his voluntatibus reperiri diversitatem, et veluti quoddam genus discordiæ, ideo in hoc articulo explicat hanc diversitatem non fuisse talem, ut veram oppositionem vel contrarietatem induceret, aut inter voluntatem divinam et humanam, aut inter voluntatem humanam et appetitum sensitivum inter se; quia illi diversi motus harum voluntatum, quamvis interdum circa eandem materiam versarentur, sub diversis tamen rationibus, et ita erant moderati et inter se compositi, ut unus alium minime impediret. Quæ omnia D. Thomas diffuse et satis clare explicat.

Solutiones argumentorum tractabuntur commodius disputatione sequenti.

DISPUTATIO XXXVIII,

In quinque sectiones distributa.

DE ACTIBUS VOLUNTATIS HUMANÆ CHRISTI, EORUMQUE DIVERSITATE ET EFFICACIA.

Divus Thomas pauca de his actibus voluntatis Christi hoc loco tradit, vel quod reliqua communia sint cuilibet humanæ voluntati, vel quod nonnulla, quæ propria Christi esse videntur, superius, q. 13 et 15, satis ab eo indicata sunt; ad complementum autem doctrinæ, ad brevem quamdam summam redigemus ea quæ ad hos actus voluntatis Christi pertinent, et trademus aliqua, quæ in superioribus ommissa sunt, ut facilius et commodius intelligi possint. Primo ergo explicabimus varios actus hujus voluntatis. Secundo, concordiam eorum cum divina voluntate.

¹ Lib. 2 Orth. fid., c. 15, a med.

¹ C. 18, 20 et 23.